

CARACTERIZAREA LATURII OBIECTIVE A INFRAȚIUNII DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

V. IONAȘCU,

lector superior universitar la Catedra „Științe Polițienești și Socioumane”
a Academiei „Ștefan cel Mare”, doctorand

SUMMARY

The presented article carries out the analysis of the object element for the crime of domestic violence, the object element being a key point in the examination of corpus delicti in criminal law.

Thus the objective element of the crime of domestic violence has the following structure:

- 1) A harmful act/acts which consists of an action or inaction which is manifested through physical or verbal related violence, this violence can be of a physical, sexual, psychological, economic and spiritual nature;
- 2) Harmful consequences such as physical suffering, slight body injury or health injury, mental suffering, material detriment, moral damage;
- 3) Causation between the injurious act and harmful consequences.

Keywords: domestic violence, objective element, the harmful consequences, causation

REZUMAT

În articol este efectuată analiza obiectului infracțiunii de violență în familie, care este unul dintre punctele-cheie în examinarea juridico-penală a componenței acestei infracțiuni.

Astfel, latura obiectivă a infracțiunii de violență în familie are următoarea structură:

- 1) fapta prejudiciabilă, care constă în acțiunea sau inacțiunea manifestată fizic sau verbal, legată de violența fizică, sexuală, psihologică, economică sau spirituală;
- 2) urmările prejudiciabile sub forma suferinței fizice, vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății, suferinței psihice ori a prejudiciului material sau moral;
- 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Cuvinte-cheie: violența în familie, aspect obiectiv, faptă prejudiciabilă, urmări prejudiciabile, legătura de cauzalitate

Introducere. Latura obiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii, relatează autorul român A. Ungureanu, este constituită din totalitatea condițiilor privitoare la actul de conduită, cerute de lege pentru existența infracțiunii [1, p. 76].

Determinarea științifică corectă a semnelor laturii obiective favorizează calificarea justă a faptei săvârșite și, ca urmare, aplicarea unei pedepse corecte.

În teoria dreptului penal, latura obiectivă a infracțiunii se consideră cel mai *complicat* și *voluminos* studiu. Aceasta este partea exterioară a infracțiunii, a cărei cercetare ne permite nu numai să judecăm despre elementul dat al componenței, dar și să apreciem obiectul atentatului și să determinăm forma vinovăției [2, p. 7].

Prin latura obiectivă a infracțiunii sau, așa cum este denumit în literatura de specialitate română, *aspectul obiectiv* [1], se subînțelege activitatea persoanei care prin

urmările ei periculoase afectează sau pune în pericol anumite relații sociale apărute de normele dreptului penal. Prin urmare, această activitate desfășurată de făptuitor este o manifestare externă, adică o comunicare sau o frînare de energie fizică, ce produce o manifestare în lumea exterioară. Potrivit doctrinei, latura obiectivă mai este concepută și ca totalitatea condițiilor prevăzute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii.

Fapta prejudiciabilă este sem-

nul principal al laturii obiective a infracțiunii și constă în actul material săvârșit, actul de conduită uman interzis de legea penală. La concret, fără o activitate exterioară nu poate exista infracțiune. Numai o acțiune (inacțiune) poate atinge una dintre valorile arătate în alin. (1) al art. 2 din Codul penal (CP) al RM și produce urmări periculoase. Deci, orice infracțiune reprezintă o faptă, o activitate materială care se manifestă sub forma de acțiune sau inacțiune.

Activitatea infracțională ce constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii de violență în familie este desemnată de legiuitor prin expresia *violența în familie*, aceasta semnificând acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei.

Este necesar să menționăm faptul că norma de incriminare prevăzută la articolul 201¹ CP al RM este o normă de blanchetă, fapt ce necesită a utiliza conceptele și interpretările prevăzute în legea-cadru pentru acest domeniu, și anume *Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie* [3]. Astfel, în art. 2 din legea nominalizată este definit conceptul de *violență în familie*, constituind „orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale”.

Materiale și metode aplicate.

În procesul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sînt: legislația în domeniu a Republicii Moldova, doctrina juridică națională și un șir de manuale.

Rezultate obținute și discuții.

Pentru realizarea scopului propus pornim de la ideea precum că incriminarea prevăzută la articolul 201¹ CP al RM, pe lângă definiția dată de Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prevede că latura obiectivă a violenței în familie poate fi manifestată atît prin acțiune, cît și prin inacțiune. Mai mult decît atît, ambele reglementări prevăd și două moduri prin care poate să se manifeste acțiunea – modul *fizic* sau modul *verbal*.

Prima forma de manifestare a acțiunii principale a laturii obiective este *violența fizică*. În acest context, teoria dreptului penal împarte în mod tradițional violența în două categorii: *fizică și psihică*. [4, p. 102]

În literatura juridică există păreri diferite cu privire la violența fizică. Este necesar de remarcat faptul că fiecare dintre ele definesc diferit violența fizică, însă totuși nu reflectă încă pe deplin diversitatea conceptului.

Unii autori [5, p. 83] definesc violența fizică drept „utilizarea unei forțe fizice împotriva victimei”. Astfel, se accentuează, pe bună dreptate, utilizarea anume a forței fizice, și nu a înșelăciunii sau a vicleniei. Cu toate acestea, în formularea dată este dificil să facem o delimitare între violența fizică și o forță fizică aplicată nonviolent, de exemplu cînd forța fizică este folosită pentru a respinge un atac, a reține un infractor sau cazul extremei necesități etc.

Alți autori [6, p. 83] definesc violența fizică ca orice influență asupra integrității fizice a corpului victimei. Această este o abordare exterioară a abuzului fizic conceput ca o influență asupra structurii biologice a corpului uman, ca urmare a aplicării violenței fizice. Cu toate acestea, ținem să remarcăm faptul că influența asupra integrității corporale poate fi incriminată penal, dar nu întotdeauna poartă caracter de violență fizică. De exemplu, nu va constitui violența fizică contaminarea victimei cu o boală venerică în urma unui raport sexual voluntar.

Mai mulți autorii [7, p. 84] includ *consecințele* ca semn obligatoriu a violenței fizice. Astfel, ei consideră că „violența fizică este impactul direct asupra organismului uman și se poate exprima în

forme diferite, variind de la simple leziuni pînă la vătămare gravă a integrității corporale sau deces”.

Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie definește violența fizică ca „vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, înțepare, trîntire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar”. [3, art. 2]. Observăm ca legiuitorul în această definiție a preluat abordarea exterioară a noțiunii de violență fizică, adică violența ca rezultat – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății, plus metodele de realizare a acestora.

Din această definiție putem deduce că în mare parte violența se poate reduce la aplicare de lovituri. Prin „aplicarea loviturilor” se înțelege acțiunea mecanică a unei energii cinetice exterioare de atingere, de compresiune sau izbire bruscă și violentă a suprafeței de contact a corpului victimei cu sau de un corp contondent, de regulă, prin proiectare, călcare, alunecare, aruncare sau cădere (de exemplu, cu palma, cu piciorul, cu cotul, cu un obiect, instrument sau armă; de perete, sau de obiecte aruncate asupra victimei etc.).

Caracterul multiplu al aplicării loviturilor condiționează esența violenței fizice ca a unei fapte care cauzează nu pur și simplu o durere, ci o durere deosebit de chinuitoare, care poate fi repetată, prin aceasta traumatizînd și mai mult persoana. În acest sens, nu putem să nu agreăm opinia conform căreia conceptele „maltratare”, „schingiuire”, „tortură”, „sadism” fac parte din același categorie, reprezentînd cazuri particulare de manifestare a violenței fizice.

Conform clasificării făcute de unii autori [8, p. 55], violența fizică poate fi *activă și pasivă*. Cea activă se consideră violența prin care se provoacă celui alt membru de familie o serie de vătămări (lovirea cu pumnul sau piciorul, sugrumarea, îmbrâncirea, utilizarea armei). În cadrul acestui tip se înscriu mai multe forme:

- violența fizică activă *directă* (aplicarea de lovituri cu folosirea armei sau doar a forței fizice);

- violența fizică activă *indirectă* (provocarea unor daune fizice prin atragerea unei terțe persoane).

Violența fizică pasivă impune victimei izolarea, inclusiv refuzul de a-și vizita copiii. Aceasta, la rândul ei, include:

- violența fizică pasivă *directă* (acte fizice în scopul blocării realizărilor scopurilor altuia);

- violența fizică pasivă *indirectă* (neîndeplinirea unor însărcinări, prin care se blochează realizarea scopurilor altuia).

De regulă, violența sau abuzul fizic este îmbinat cu alte forme de violență, rareori întâlnindu-se doar violența fizică.

O altă formă de manifestare a laturii obiective o constituie **violența psihologică**. Aceasta este definită la art. 2 din Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie ca „impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derîdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni;

interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar”.

Violența psihologică include violența *emoțională* și cea *verbală*: insulte, jigniri (referitoare la aspectul fizic, la capacitățile intelectuale sau la îndeplinirea responsabilităților pe care le are victima în cadrul familiei), amenințări, intimidare, șantaj emoțional, inducerea fricii, presiune continuă, teroare, privare de alimente sau de somn, discreditare în fața celorlalți. Denumită și *abuz emoțional*, violența psihologică este folosită pentru a manipula și a controla; efectul este cumulativ în timp, cu consecințe grave pe termen lung pentru victimă.

În ceea ce privește conceptul de violență psihologică, trebuie să menționăm că determinarea conținutului acesteia continuă încă să fie problematică. Deoarece componența de infrațiune a violenței în familie este una materială, adică pentru încadrarea juridică corectă este necesar să fie probate consecințele prejudiciabile, iar în cazul violenței psihologice consecințe sînt la nivel psihologic sau emoțional, care pot fi identificate doar printr-o expertiză psihologică. În practica judiciară, pentru identificarea consecințelor violenței psihologice se mai practică evaluarea psihologică a stării victimei violenței în familie de către un specialist-psiholog, în urma căreia se întocmește un *raport de evaluare psihologică*, care la rândul său servește ca mijloc de probă în vederea confirmării afecțiunilor psihologice.

A treia formă de manifestare a laturii obiective este **violența sexuală**. Termenul este preluat din vocabularul anglo-saxon (“sexual

violence”) și reprezintă, alături de abuzul fizic, una dintre formele cele mai grave de violență.

În literatura de specialitate, violența sexuală este definită de unii autori ca orice activitate sexuală forțată, incluzînd ironii, glume cu aluzie sexuală, priviri fixe sau concupiscente, comentarii cinice, apeluri telefonice ofensatoare, propuneri de relații indecente, impunerea de a viziona materiale pornografice sau de a participa în industria pornografică, atingeri neplăcute, raport sexual prin constrîngere, sarcini nedorite, acte de gelozie neîntemeiată, învinuire și insinuare cu referință la raporturi sexuale în afara cuplului.

În opinia altor autori [9, p. 274], abuzul sexual este forțarea și obligarea victimei să participe la activități de natură sexuală, acte ce servesc pentru obținerea plăcerii de către persoana care comite agresiunea.

Violența sexuală ca forma de manifestare a laturii obiective a violenței în familie de regulă este raportată doar împreună cu alte trei sau patru forme de violență în familie. Spre deosebire de violența psihologică și separat violența sexuală apare doar împreună cu acestea, plus violența fizică, cu sau fără violență economică.

Violența sexuală constă în obligarea forțată la gesturi nedorite sau raporturi sexuale, cererea ca victima (partenerul de cuplu) să îmbrace haine mai mult – sau dimpotrivă – mai puțin provocatoare, obligarea acesteia să facă sex cu obiectele, animalele sau prietenii, de a pune în aplicare fantezii pornografice, negarea sau denigrarea sexualității partenerii.

În ceea ce privește abuzul sexual împotriva copiilor, acesta include forțarea acestora de a asista sau a lua parte la activități sexuale, de

a-i exploata în scopuri de prostituție sau pornografie.

Formele de violență sexuală sînt variate și se pot clasifica în acte sexuale cu sau fără contact sexual genital, oral sau anal. Dintre formele de abuz sexual se menționează: hărțuirea sexuală, cu formele sale de propuneri verbale, gesturi sau atingeri de tip sexual, obscen, dar mai ales cu amenințări în cazul refuzului; comportamentul exhibiționist, manipularea organelor sexuale ale victimei sau obligarea acesteia de a manipula organele sexuale ale agresorului; intruziunea unor obiecte în organele sexuale, penetrarea sexuală – pe cale orală, genitală sau anală, exploatarea sexuală – obligarea minorului la pornografie sau prostituție în folosul agresorului. Formele de abuz sexual cel mai greu de incriminat sînt cele care au loc în familie.

În literatura de specialitate, abuzurile sau violențele sexuale împotriva copiilor constituie o formă distinctă a violenței sexuale din cadrul familial, fiind definită ca „formă de participare a unui copil sau adolescent-membru al familiei la activități necorespunzătoare vârstei și dezvoltării lui sexuale, pe care nu este în măsură să le înțeleagă, activități la care este supus prin constrîngere, violență sau prin seducție, ori care încalcă normele morale”.

Potrivit art. 2 din Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, violența sexuală este definită ca „orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală, orice conduită sexuală nedorită,

impusă, obligarea practicării prostituției, orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mîngîieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tență sexuală și alte acțiuni cu caracter similar”. [3. art.2]

Referitor la acțiunile cu caracter sexual care atentează direct la viața sexuală a membrului de familie, legiuitorul a incriminat aceste fapte aparte și anume la:

- art. 171, alin. (2), lit. b²) CP al RM „Violul, adică raportul sexual săvîrșit prin constrîngere fizică sau psihică a persoanei sau profitînd de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința (...) săvîrșit asupra unui membru de familie” și

- art. 172, alin. (2), lit. b²) CP al RM „Acțiuni violente cu caracter sexual, adică homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvîrșite prin constrîngere fizică sau psihică a persoanei ori profitînd de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința (...) săvîrșit asupra unui membru de familie” [10].

O altă formă de exprimare a acțiunii principale a laturii obiective a componentei de infracțiune poate fi **violența spirituală**. Aceasta poate fi definită ca un comportament al unui membru de familie ce subminează sau diminuează tradițiile culturale ori religioase ale altui membru de familie, ridiculizînd-le sau penalizîndu-le, în scopul de a forța persoana să adere la un al sistem de valori.

Tot aici se referă și utilizarea religiei unei persoane sau a credințelor sale spirituale, pentru a o manipula sau controla. Aceasta poate să cuprindă împiedicarea persoanei de a utiliza practicile sale religioase sau spirituale, sau dimpotrivă – să ridiculizeze credințele ei.

Potrivit art. 2 din Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, violența spirituală este definită ca „subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derîdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare” [3. art. 2].

Violența economică constituie ultima formă de manifestare a laturii obiective a componentei de violență în familie. În cazul acestui tip de violență, agresorul aduce victima într-o poziție financiară dependentă. Abuzatorul decide modul în care vor fi cheltuiți banii, fapt ce poate implica diferite cunoștințe financiare sau se poate intersecta cu anumite bariere economice.

Conform autoarei L. Koreneva [11, p. 130], aceasta constă în acțiunile intenționate ale unui membru de familie, care vizează stabilirea dependenței economice sau bazate pe această dependență, în legătură cu un alt membru al familiei, diminuîndu-i onoarea și demnitatea, încalcîndu-i drepturile și libertățile constituționale de membru al familiei.

Conform Legii nominalizate, violența economică este definită ca „o privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei, interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor și re-

surselor comune, refuz de a susține familia, impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor, precum și alte acțiuni cu efect similar” [3, art. 2].

Violența economică este puternic corelată cu violența psihologică, mai ales cu abuzurile referitoare la distrugerea bunurilor personale. De aceea, violența economică este raportată doar împreună cu alte tipuri de violență.

Urmarea prejudiciabilă constituie a doua componentă a laturii obiective a infracțiunii. Orice infracțiune produce o urmare, un rezultat care constă în lezarea obiectului sau în crearea unei stări de pericol pentru acesta. În acest context, chiar legea penală [12], definind infracțiunea săvârșită cu intenție și din imprudență, prevede că vinovăția făptuitorului trebuie raportată la o anumită urmare prejudiciabilă.

În teoria dreptului penal, urmările prejudiciabile se clasifică în două categorii:

- urmări prejudiciabile *materiale*;
- urmări prejudiciabile *formale*.

Anume în funcție de caracterul urmărilor, în literatura de specialitate se face distincție între infracțiunile formale și infracțiunile materiale.

Analizând componenta de infracțiune prevăzută la articolul 201¹ CP al RM, observăm că aceasta este una materială, adică infracțiunea se consumă în momentul apariției urmărilor prejudiciabile exprimate prin:

- cauzarea suferinței fizice;
- cauzarea vătămărilor ușoare ale integrității corporale;
- cauzarea suferinței psihice;
- cauzarea prejudiciului moral;
- cauzarea prejudiciului material.

În acest sens, conform doctrinei juridice, suferințele fizice și psihice fac parte din prejudiciul moral. Această idee este reflectată și în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral [13], unde la punctul 3 al acesteia se menționează ca „prin noțiunea de *prejudiciu moral* se înțeleg suferințele psihice sau fizice cauzate prin acțiuni sau omisiuni care atentează la valorile nepatrimoniale ce aparțin persoanei din momentul nașterii sau la bunurile dobândite prin lege (viața, sănătatea, demnitatea și reputația profesională, inviolabilitatea vieții personale, secretul de familie și personal), prin fapte ce atentează la drepturile personale nepatrimoniale (dreptul de a folosi propriul nume, dreptul de autor)”.

Astfel, observăm că legiuitorul, în incriminarea prevăzută la art. 201¹ CP al RM, prin enumerarea suferinței fizice și psihice pe lângă prejudiciul moral ca urmări prejudiciabile le diferențiază, fapt cu care nu putem fi de acord.

Deci urmările prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute de art. 201¹ CP al RM rămân a fi:

- cauzarea vătămării ușoare a integrității corporale;
- cauzarea prejudiciului material;
- cauzarea prejudiciului moral.

Cauzarea vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății a fost prevăzută la art. 153 CP al RM, fiind dezincriminată prin excluderea lor din Codul penal [14].

În conformitate cu Regulamentul, prin dereglarea sănătății de scurtă durată se înțeleg urmările determinate nemijlocit de vătămare, care durează nu mai mult de 21 de zile (trei săptămâni). În special, la dere-

glarea de scurtă durată a sănătății se raportează: slăbirea vederii sau a auzului (legată de pierderea neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă); numeroase excoriații (julturi) sau echimoze (vîntăi); pierderea degetului de la mîna (cu excepția celui mare și arătător) etc. [15]

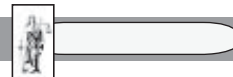
Potrivit Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale nr. 199 din 27.06.2003, prin *incapacitate stabilă și neesențială de muncă* se are în vedere o pierdere a capacității generale de muncă într-un volum de pînă la 10%.

Dat fiind faptul că la art. 201¹ CP al RM se incriminează fapta de violență în familie într-o variantă-tip și două variante agravante, avem incluse de către legiuitor și alte urmări prejudiciabile care determină agravarea faptelor ce cad sub incidența alin. (1), art. 201¹ CP al RM. Astfel, la art. 201¹, alin. (2), lit. b) CP al RM legiuitorul include ca o formă agravantă „vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății”. În această situație, intensitatea violenței este de un grad ridicat, antrenînd prejudicii severe ale sănătății persoanei agresate.

Conform Regulamentului de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, criteriile de calificare a vătămărilor corporale comportă următoarele trăsături:

- 1) lipsa pericolului pentru viață;
- 2) lipsa tuturor consecințelor, prevăzute de acest Regulament, cu referință la vătămările corporale grave;
- 3) dereglarea de lungă durată a sănătății;
- 4) incapacitatea permanentă însemnată de muncă.

Ultimele două trăsături au un caracter alternativ, prezența oricăreia dintre ele, precum și prezența concomitentă, va avea aceeași formă la calificarea infracțiunii.

Conform Regulamentului nominalizat, prin *dereglare a sănătății de lungă durată* se subînțeleg consecințele determinate nemijlocit de vătămare (maladii, dereglări de funcții etc.), care au o durată de peste trei săptămâni (mai mult de 21 de zile).

Gradul de gravitate a vătămarilor integrității corporale, după criteriul dereglării sănătății, se determină în funcție de timpul necesar pentru restabilirea sănătății, precum și de volumul și caracterul leziunilor [15].

Conform aceluiași Regulament, prin *incapacitate permanentă însemnată de muncă* se înțelege o incapacitate generală de muncă în volum mai mare de 10%, dar nu mai mare de 33%.

În viziunea noastră, art. 201¹ CP al RM înglobează în sine infracțiunea de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății prevăzute la art. 152 CP al RM și cea de vătămare medie imprudentă prevăzută la art. 157 CP al RM. Potrivit regulilor de concurență dintre o normă parte și una întreg, în acest caz activitatea infracțională urmează a fi calificată în conformitate cu art. 201¹ alin. (2) lit. b) CP al RM.

La art. 201¹ alin. (3) CP al RM se agravează răspunderea penală pentru violența în familie comisă în prezența următoarelor circumstanțe agravante, instituindu-se o pedeapsă mai aspră decât pentru fapta descrisă la alin. (2) al aceluiași articol, și anume:

a) **Violența în familie care a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății.** Noțiunea de *vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății* este formulată la alin. (1) art. 151 CP al RM „Vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, care este periculoasă pentru viață ori care a provocat pierderea ve-

derii, auzului, graiului sau a unui alt organ ori încetarea funcționării acestuia, o boală psihică sau o altă vătămare a sănătății, însoțită de pierderea stabilă a cel puțin o treime din capacitatea de muncă, ori care a condus la întreruperea sarcinii sau la o desfigurare iremediabilă a feței și/sau a regiunilor adiacente”.

Observăm că definiția dată întrunește indicatorii vătămării grave a integrității corporale, acestea având un caracter alternativ, astfel încât pentru a califica fapta conform lit. a) al alin. (3) art. 201¹ CP al RM este suficientă întrunirea oricăruia dintre ei.

Notele caracteristice ale indicatorilor vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății se determină în conformitate cu Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale [15].

b) **Violența în familie care a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere.** Noțiunea de *a determina* înglobează mai multe sensuri, printre care: a condiționa în mod necesar, a servi drept cauză pentru apariția sau dezvoltarea unui fapt, a unui fenomen; a face ca cineva să ia o anumită decizie etc. În cazul determinării la sinucidere, este necesar a stabili că anume făptuitorul a condiționat decizia victimei de a se sinucide, dar nu a dorit numaidecât acest rezultat [16, p. 377].

Ideea de sinucidere emană de la cel care determină hotărârea de a se sinucide, o ia însă cel determinat, și acesta trebuie să aibă puțință de a cântări argumentele și motivele pe care i le servește cel care determină și de a decide dacă trebuie sau nu să se sinucidă. Dimpotrivă, dacă victima nu a decis liber asupra îndemnului venit de la cel care determină, ci a fost constrânsă de acesta

să se sinucidă, fapta trebuie calificată ca omor [17, p. 86].

E necesar de a delimita determinarea la sinucidere de înlesnirea sinuciderii. La înlesnirea sinuciderii, făptuitorul nu realizează acte de persecutare, clevetire ori jignire, ci facilitează intenția victimei de a se sinucide.

c) **Violența în familie care a cauzat decesul victimei.** În această modalitate agravantă, infracțiunea este complexă, formată din două urmări prejudiciabile:

- cauzarea suferinței fizice, soldate cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, cu suferință psihică ori prejudiciu material sau moral;

- lipsirea de viață din imprudență, prevăzută de art. 149 CP al RM.

Prin urmare, latura subiectivă a infracțiunii în această modalitate se exprimă prin praeterintenție, prevăzută de art. 19 CP al RM: „Dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea pedepsei penale și care nu erau cuprinse de intenția făptuitorului, răspunderea penală pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate sau dacă persoana nu a prevăzut posibilitatea survenirii acestor urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. În consecință, infracțiunea se consideră intenționată”.

Reieșind din cele menționate, putem afirma că și în acest caz infracțiunea are un caracter complex și absoarbe în sine infracțiunea incriminată la art. 149 CP al RM – lipsirea de viață din imprudență.

O altă formă de manifestare a prejudiciului cauzat membrului de familie prin aplicarea violentei este

prejudiciul material. Conform teoriei dreptului civil, prejudiciul material este consecința susceptibilă de evaluare bănească, care decurge din vătămarea unui drept sau interes legitim patrimonial. Prejudiciul material poate fi cauzat și prin vătămarea drepturilor personale nepatrimoniale privind integritatea fizică sau morală a persoanei fizice (de ex., costul tratamentului, pierderi legate de imposibilitatea prestării unei munci).

Prejudiciul material poate fi definit ca un efect negativ, cu caracter patrimonial, produs unei persoane prin fapta ilicită a altei persoane ori prin acțiunea lucrurilor ce se afla sub paza juridică a altei persoane. Astfel, putem spune că constituie prejudiciu material: distrugerea, sustragerea ori degradarea unor bunuri; lezarea onoarei, reputației, calității de creator intelectual sau oricăror atribute ce definesc statutul moral al persoanei etc.

Prejudiciul material poate avea două elemente componente:

- prejudiciul efectiv cauzat creditorului;
- venitul ratat.

Prejudiciul efectiv este definit la art. 14, alin. (2) din Codul civil și constă în cheltuielile pe care persoana lezată într-un drept al ei le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea bunurilor sale (prejudiciu efectiv), precum și beneficiul neobținut prin încălcarea dreptului (venitul ratat) [18, art. 14, alin.(2)].

În componența prejudiciului efectiv intră nu numai cheltuielile efectiv suportate de creditor pentru atingerea situației anterioare cauzării prejudiciului, ci și acele pe care urmează să le suporte în vederea restabilirii dreptului lezată (prejudiciul viitor). Necesitatea și devizul acestor cheltuieli trebuie să

fie confirmate prin probe veridice, să fie neexagerate.

Prejudiciul efectiv sau pierderea efectivă este valoarea exprimată în bani cu care s-a micșorat patrimoniul victimei, fie prin scăderea activului, fie prin creșterea pasivului. Venitul ratat constituie lipsa obținerii unor foloase patrimoniale pe care partea vătămată le-ar fi obținut, lipsa de sporire a patrimoniului, deși acesta putea și trebuia să sporească, dacă nu ar fi fost săvârșită fapta ilicită.

Noțiunea de prejudiciu material este definită și în conformitate cu Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, constituind „daune materiale, susceptibile de evaluare sau estimare financiară/pecuniară, rezultând din orice act de violență în familie, în concubinaj, precum și costurile pentru instrumentarea cazurilor de violență în familie” [3, art. 2].

Mărimea prejudiciului material cauzat victimei nu este prevăzută de legea penală, rămânând a fi stabilită în fiecare caz particular de către instanța de judecată.

Cit privește prejudiciul moral ca forma a prejudiciului cauzat în urma săvârșirii faptei prejudiciabile prevăzute de art. 201¹ CP al RM, acesta poate fi înțeles ca suferințe psihice sau fizice cauzate prin acțiuni sau omisiuni care atentează la valorile nepatrimoniale ce aparțin persoanei din momentul nașterii sau la bunurile dobândite prin lege (viața, sănătatea, demnitatea și reputația profesională, inviolabilitatea vieții personale, secretul de familie și personal), prin fapte ce atentează la drepturile personale nepatrimoniale (dreptul de a folosi propriul nume, dreptul de autor).

Noțiunea de suferințe fizice nu are același înțeles cu noțiunea de

daune fizice cauzate sănătății. Dauna cauzată sănătății înseamnă orice schimbare negativă în organismul uman, ce împiedică funcționarea biologică normală, adică decurgerea normală din punct de vedere medical a tuturor proceselor psihofiziologice. Daunele cauzate sănătății produc consecințe atât de ordin nepatrimonial, cât și patrimonial.

La aprecierea despăgubirii se va ține cont și de alte criterii, cum ar fi vârsta, funcția, sexul, starea emoțională etc.

O varietate a prejudiciului corporal este prejudiciul estetic, care reprezintă acele leziuni sau vătămări prin care s-a adus atingere armoniei fizice sau fizionomiei persoanei vătămate. Această categorie de prejudicii presupune atât dureri fizice, cât și suferințe psihice. Intensitatea suferințelor în acest caz va fi cu atât mai mare cu cât frumusețea și aspectul fizic al persoanei este îndeosebi esențial pentru existența acesteia (actor, manechin, stewardesă).

Conform Legii Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prejudiciu moral este definit ca o „cauzare de suferințe unui membru de familie, inclusiv unui copil, în cadrul familiei sau al unor alte relații interpersonale, care duce la umilire, frică, înjosire, incapacitate de apărare împotriva violenței fizice, la sentimente de frustrare” [3, art. 2].

După cum am menționat anterior, mărimea prejudiciului moral nu poate fi estimat pecuniar, aceasta rămîne a fi stabilită pentru fiecare caz particular de instanța de judecată.

Un element principal și obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii de violență în familie îl constituie legătura de cauzalitate dintre acțiunea sau inacțiunea făptuitorului și urmarea acesteia. Astfel, pentru

existența infracțiunii este necesar ca prin acțiunea sau inacțiunea făptuitorului, manifestată printr-o formă de violență descrisă anterior, să se producă un rezultat material (prejudiciu) cerut expres de norma de incriminare prevăzută de articolul 201¹ CP al RM.

Studierea și analiza detaliată a tuturor elementelor laturii obiective ale infracțiunii de violență în familie a determinat formarea **concluziei** precum că latura obiectivă a infracțiunii de violență în familie are un caracter complex, fapta putând să absoarbă în sine asemenea fapte infracționale precum ar fi: vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății, prevăzută la art. 151 și 152 CP al RM; lipsirea de viață din imprudență, prevăzută la art. 149 CP al RM, și determinarea la sinucidere sau la tentativa de sinucidere, prevăzută la art. 150 CP al RM.

În vederea optimizării dispoziției art. 201¹ CP al RM, cu titlul de *lege ferenda* **propunem** excluderea din textul incriminării a noțiunilor de „suferință fizică” și „suferință psihică”, în vederea evitării repetării acestor termeni care, potrivit doctrinei juridice, se conțin în noțiunea de *prejudiciu moral* [13].

Propunem de asemenea descrierea în mod clar a acțiunilor și a inacțiunilor prin care poate fi realizată latura obiectivă a infracțiunii de violență în familie, pentru a exclude careva interpretări subiective, și anume propunem ca dispoziția art. 201¹, alin. (1) CP al RM să cuprindă următoarea sintagmă: „Acțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

- maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare neînsemnată sau ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

- priverie de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;

- lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de primă necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică”.

Recenzent:

Albert ANTOCI,
doctor în drept

Referințe bibliografice

1. Ungureanu Augustin. Drept penal român. București: Ed. Lumina Lex, 1995.

2. Малинин В.Б., Парфёнов А.Ф. Объективная сторона преступления. Санкт-Петербург: изд. Юридического института С-П, 2004, с. 7.

3. Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.07.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial nr. 55-56 din 18.09.2008.

4. Литецкий В.В. Соотношение физического насилия с преступлениями против личности. В: „Современное состояние преступности и реформа уголовного законодательства” Межвуз. сб. науч. тр. Под ред. П. Марова. Москва-Тюмень, 1994.

5. Филиановский И. Г. Советское уголовное право. Особенная часть. М., 1962, citat de Иванова В.В. Преступное насилие: Учебное пособие для ВУЗов. М.: ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002, с. 83.

6. Пионтковский А.А., Меньшагин В. Д. Курс советского уголовного права. Особенная часть. М., 1955. Т. 1, с. 722.

7. Шедрина А.К. Ответственность за разбой по Указу Президиума Верховного Совета СССР от 4 июня 1947 г. «Об усилении охраны личной собственности граждан». В: Вопросы советского уголовного права и процесса: Ученые записки Свердловского юридического института. Свердловск, 1958, с. 84.

8. Gherasimenco V. Formele de manifestare a violenței în familie. În: Revista Națională de Drept, 2006, nr.7, p. 55.

9. Bulai C., Bulai C. Drept Penal. Partea Specială. București, 2007, p. 274.

10. Legea Republicii Moldova nr. 167 din 09.07.2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată la data de 03.09.2010 în Monitorul Oficial, nr. 155-158, art. 551.

11. Коренева Л. Распространенность насилия против женщин в Санкт-Петербурге и России. В: Материалы международной научно-практической конференции “Феминистская теория и практика. Санкт-Петербург, 1996, с. 130.

12. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002, publicat la 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr. 72-74, art. 195.

13. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 09.10.2006, nr. 9 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.

14. Legea Republicii Moldova nr. 292 din 21.12.2007 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată la 08.02.2008 în Monitorul Oficial nr. 28-29, art. 82.

15. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale nr. 199 din 27.06.2003, publicat la 08.08.2003 în Monitorul Oficial nr. 170-172.

16. Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V., Budeci V., Carpov T., Cușnir V., Cojocaru R., Mariș A., Popovic T., Ulianoschi Gh., Ulianoschi X., Ursu N., Volcinschi V. Cod penal al Republicii Moldova. Comentariu, Chișinău, 2009, p. 377.

17. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V., Țurcanu I., Grosu V. Drept penal, vol. II, Chișinău: Cartier juridic, 2005.

18. Codul civil al Republicii Moldova din 22.06.2002, publicat la 22.06.2002 în Monitorul Oficial nr. 82-86, art. 661.